

Från Snurren mot Undergången – en kort resa i stans historiska kvarter

25 oktober 2022 18:30

Gudmundsgillets nya bok tar med läsaren till de östra delarna av Jönköping, just där nordanvinden rasade fritt in i stan. Yvonne Teiffel flyttade dit för exakt 50 år sedan och slukade sidorna om sina gamla hemkvarter.

Text: Yvonne Teiffel

Det här är en recension. Analys och värderingar är skribentens egna.

Vyn mot Östra Storgatan från Undergången år 1958 är omslagsbild till Gudmundsgillet's årsbok. Bild: H-O Aldenbrink.

Mellan Vedtorget och Undergången på öster i Jönköping är det bara några kvarter, men på detta lilla område ryms en intressant del av Jönköpings äldre stadshistoria.

Härifrån kommer gamla kända benämningar som till exempel Snurren – för att nordanvindarna där fick fritt lopp – Båtmansbacken, Trådrullabanan, Poratska huset och Militärhuset. Att man döpte torget till Vedtorget berodde helt enkelt på att platsen den första tiden användes främst för vedförsäljning.

Och den möjligen något oroande benämningen Undergången då? Jo, det är så många fortfarande kallar järnvägsviadukten över Östra Storgatan.

Foto mot Artillerigatan 1953. Någon som minns den lilla kiosken t h på bilden hitom Undergången? Bilden tillhör H-O Aldenbrink.

Innan Norra Strandgatan öppnades mellan Båtmansbacken och Östra Storgatan såg det ut så här vid järnvägen. Foto österut 1920. Bild: Jönköpings länsmuseum.

I Gudmundsgillet's årsbok 2022 tar den kunnige ciceronen Magnus Widell oss med på en engagerande vandring i dessa lokalhistoriska kvarter. Det intressanta bildmaterial som han har valt ut till boken förhöjer upplevelsen att åtminstone i fantasin få flyttas kring hundra år tillbaka i tiden.

Själv uppvuxen på öster och boende många år just vid Vedtorget är detta bidrag till Jönköpings hembygdsförenings årsbok särskilt intressant. Mycket har hänt i dessa kvarter sedan jag som flicka flyttade i där för exakt 50 år sedan!

Vedtorget 1908. Stenhuset uppfördes 1880. TT h syns Mosskulturföreningens hus. Foto: Erik Åkerhielm. Jönköpings länsmuseum.

Magnus Widell skriver också om utlokaliseringen av de statliga verken på 1970-talet, något som vi minns och som det skrevs massor om i tidningarna. Särskilt minns vi nog protesterna. Många utlokaliserade kände sig som schackpjäser som flyttades hit och dit. Nu är många av dem Jönköpingsbor sedan länge och har förhoppningsvis trivts bra med det.

”En hustru som hushållerska” är den intressanta rubriken på Anna Maria Claesson kvinnohistoriskt intressanta bidrag till årsboken. Hon har fördjupat sig i Charlotta Kugelbergs anteckningar om husliga göromål på en större gård i Jönköping på 1800-talet. I små prydliga almanackor noterade Charlotta detaljerat allt från de slaktade oxarnas vikt till ölbrygd, vävning, ljusstöpning, pigornas löner samt gav ibland också någon liten glimt ur familjelivet.

Roande är det att läsa om gårdens djur. Samtliga djur hade namn – som till exempel Fagerrosa, Fröken, Grevinnan, Bråkenhielm, Ädla, Sköna och Gertrud Granna, Anna Maria Claesson nämner särskilt detta tydliga personliga och trevliga förhållande till djuren.

Charlotta Kugelberg porträtterad av Kilian Zoll. Hennes blomstudie finns i Kugelbergska arkivet, Jönköpings länsmuseum.

Charlotta Kugelberg växte upp i Jönköping. 1830 gifte hon sig med häradshövdingen Wilhelm Kugelberg på Jära gård. Ett porträttet av henne, utfört av Kilian Zoll, visar en kvinna som nog ingav respekt. Av barnbarnen beskrivs hon som en person med humor och rättframhet och med en praktisk blick på både personer och förhållanden. För den skull saknade hon inte sinne för det poetiska och romantiska.

Ebbe Ombäck fortsätter att forska i arkiven och skriver i årsboken om lokala guldsmeder och guldsmedsämbe där gamla mästare lyfts fram. Han berättar också historien om Jönköpingsprosten Berzelius som glömde(?) att notera sin sons födelse. Karin Alberts -Erlandsson lyfter fram en älskad lärarinna och Debora Engblom gör i fantasin en ljuvlig resa till Jönköping för över hundra år sedan.

I synnerhet för den som är intresserad av lokall historia är Jönköpings Hembygdsförenings årsbok - som alltid - något att med förväntan se fram emot.